

Planifikimi dhe buxhetimi gjinor i shërbimeve sociale në Bashkinë e Tiranës

---

Teuta XHINDI¹

Abstrakti: *Buxhetimi gjinor është një koncept relativisht i ri jo vetëm në Shqipëri, por edhe për të gjitha vendet e rajonit. Ai synon që, si shpenzimet e buxhetit të shtetit, ashtu edhe të ardhurat e tij, të konsiderojnë nevojat e ndryshme të grave dhe burrave, të vajzave dhe djemve; të integrohet aspekti gjinor si një kategori analize dhe kontrolli në procesin buxhetor; të sigurojë, që buxheti kontribuon në zvogëlimin e pabarazisë gjinore; dhe të realizojë shërbime publike në mënyrë që të rritet barazia gjinore. Shoqëria shqiptare është bërë më e ndjeshme ndaj rritjes së rolit të gruas në të gjitha nivelet e jetës e, sidomos, në rritjen e përfaqësimit të saj në vendimmarrjen politike e publike. Partitë politike po i kthejnë sytë nga gratë, si mekanizmi efikas për të fituar më shumë legjitimitet e vota. Njerëzit flasin hapur dhe nuk janë më tabu problemet familjare, dhuna me bazë gjinore apo dhuna në familje. Programet e shumta të donatorëve të huaj për fuqizimin e mekanizmave ligjorë dhe institucionalë për barazinë gjinore, fuqizimin e rolit të gruas përmes procesit të vendimmarrjes, aksesit të barabartë në arsim, shërbimet sociale dhe shëndetësore, eliminimi i stereotipave gjinore, ndërgjegjësimi për dhunën në familje e jashtë saj, duhet të koordinohen edhe me mbështetjen e paracaktuar financiare në buxhet për gratë. Qëllimi i këtij punimi është të analizojë shërbime specifike sociale, nga një perspektivë gjinore në Bashkinë e Tiranës, në mënyrë që të sigurojë një paraqitje sado modeste, se çfarë ndodh konkretisht në Bashkinë më të madhe në Shqipëri, si dhe të japë disa rekomandime për përmirësimin e ndjeshmërisë gjinore të buxhetit dhe shërbimeve. Në bashkëpunim me Stafin e Barazisë Gjinore, në Bashkinë e Tiranës është ndërtuar një listë e indikatorëve gjinorë, e cila është*

---

¹ Universiteti Europian i Tiranës, Fakulteti i Ekonomisë dhe Teknologjisë së Informacionit, Departamenti Informatikës, Matematikës, Statistikës, E-mail: teuta.xhindi@uet.edu.al

përdorur për të monitoruar buxhetin aktual, dhe për të siguruar rekomandime konkrete për buxhetin tjetër afatmesëm në këtë Bashki.

Fjalë kyç: *Buxhetimi gjinor, analizë gjinore, barazi gjinore, stereotipe gjinore, indikatorë gjinorë etj.*

Abstract: *Gender budgeting is a relatively new concept not only in Albania but also for all countries in our region. It aims, as the costs of the state budget as well as its income, consider the different needs of women and men, girls and boys; to integrate gender as a category of analysis and control in the budget process; to ensure that the budget contributes to reducing gender inequality; and perform public services in order to increase gender equality. Albanian society has become more sensitive to the evolving role of women in all levels of life, especially in increasing its representation in political and public decision-making. Political parties are turning their eyes to women as an efficient mechanism to gain more legitimacy of the vote. People talk openly and are not taboo family problems, gender-based violence or domestic violence. Multiple programs to donors to strengthen the legal and institutional mechanisms for gender equality, empowerment of women through the process of decision-making, equal access to education, social services and health, elimination of gender stereotypes, awareness of family violence abroad, it must be coordinated with the financial support for women in the budget. The purpose of this paper is to analyze specific social services from a gender perspective in the Municipality of Tirana, in order to provide modestly an overview what happens specifically in the largest Municipality in Albania and give some recommendations for improving their gender responsiveness. In cooperation with the staff of Gender Equality of the Municipality of Tirana is building a list of gender indicators, which is used to monitor the current budget and to provide recommendations for the next mid-term budget of the Municipality of Tirana.*

Keywords: *gender budgeting, gender analysis, gender equality, gender stereotypes, gender indicators etc.*

1. Hyrje

Buxhetimi gjinor nisi si praktikë në Australi, në vitin 1984. Në Europë nisi 5 vite më vonë, pikërisht, në Britaninë e Madhe, me krijimin e Grupit të Buxhetit të Grave. Sot, ai përdoret me shumë sukses në mbi 60 vende të botës, si një mekanizëm jetik, që synon t'u sigurojë grave pavarësinë jo vetëm ekonomike, por edhe mendore, për të mos qenë të nënvlerësuara apo objekt dhune, fizike apo emocionale. Në vitin 1995, në Platformën për Aksion të OKB-së, rekomandohet, që "Qeveritë duhet të bëjnë përpjekje sistematike për të rishikuar se si përfitojnë gratë nga shpenzimet e sektorit publik, të përshtatin buxhetet në mënyrë që të sigurohet akses i barabartë mbi shpenzimet publike". Analiza gjinore e një buxheti vlerëson nivelin dhe efektin e përfitimeve për burrat e gratë, nga programet e qeverisë, mënyrat e nxitjes së politikave dhe programeve nga aspekti i implementimit të perspektivës gjinore dhe mekanizmat e nevojshëm shoqëruar për realizimin e shpërndarjes së barabartë të buxheteve, për përdoruesit gra dhe burra. Përgjithësisht, buxhetet vlerësohen nga qeveritë dhe qytetarët, si instrumente politikash neutrale që nuk kanë impakt të ndryshëm mbi gjendjen e grave dhe të burrave. Megjithatë, për

shkak se gratë kanë ende më pak pushtet ekonomik, social dhe politik se burrat, shpenzimet publike, si dhe rrugët e ndryshme që qeveritë zgjedhin për të mbledhur të ardhurat e tyre, kanë shpesh një impakt të ndryshëm të gratë dhe burrat. Analiza specifike e përfitimeve dhe kostove, do sillte ndërhyrjen në mënyrën e duhur.

Shoqëria shqiptare është bërë më e ndjeshme ndaj rritjes së rolit të gruas, në të gjitha nivelet e jetës, e sidomos, në rritjen e përfaqësimit të saj në vendimmarrjen politike e publike. Partitë politike po i kthejnë sytë nga gratë, si mekanizmi efikas për të fituar më shumë legjitimitet e vota. Njerëzit flasin hapur dhe nuk janë më tabu problemet familjare, dhuna me bazë gjinore apo dhuna në familje. Programet e shumta të donatorëve të huaj për fuqizimin e mekanizmave ligjorë dhe institucionale për barazinë gjinore, fuqizimin e rolit të gruas përmes procesit të vendimmarrjes, aksesit të barabartë në arsim, shërbimet sociale dhe shëndetësore, eliminimi i stereotipave gjinore, ndërgjegjësimi për dhunën në familje e jashtë saj, duhet të koordinohen edhe me mbështetjen e paracaktuar financiare në buxhet për gratë. Dihet që buxheti është shndërrimi i përparësive dhe angazhimeve politike të qeverive në nivel lokal apo qendror, në masa praktike dhe miratohet çdo fundviti. Buxheti gjinor, si një koncept që ka hyrë tashmë në praktikën e të menduarit të Qeverisë shqiptare, por pa u trajtuar në mënyrë të posaçme si i tillë, reflekton angazhimet e një qeverie për të trajtuar nevojat e grave dhe për të arritur barazinë gjinore (shih bibliografinë për bazën ligjore). Çështja e barazisë midis burrave dhe grave ka tërhequr vëmendje të madhe në nivel qendror dhe lokal. Ndarja e drejtë e buxheteve konsiderohet të jetë një çështje e rëndësishme për t'i shtyrë përpara proceset sociale, ekonomike dhe demokratike. Kohët e fundit, vendimmarrësit me mbështetje nga donatorë të ndryshëm ndërkombëtarë, po hulumtojnë qasje të reja për ta theksuar çështjen gjinore. Prandaj, buxhetimi përgjegjshëm gjinor (BPGJ) është një qasje e re në luftën kundër pabarazisë gjinore dhe për t'i plotësuar si duhet nevojat e burrave dhe grave, duke i përfshirë ato në politika publike.

2. Qëllimi dhe objektivat e studimit

Qëllimi i këtij punimi:

- Identifikimi dhe analiza e shërbimeve sociale dhe politikave që përfshijnë buxhetet, sipas një perspektive gjinore.
- Hartimi i rekomandimeve konkrete, për përmirësimin e ndjeshmërisë gjinore të politikave që përfshijnë buxhetet.
- Ngritja e kapaciteteve të specialistëve dhe këshilltarëve të Bashkisë, në lidhje me buxhetimin gjinor me pjesëmarrje
- Nxitja për ndryshim në ciklin e buxhetit dhe shpërndarjes së shërbimeve, bazuar në gjetjet e takimeve me pjesëmarrje.

3. Pyetja kërkimore, hipoteza dhe metodologjia e punimit

Hipoteza: Në Bashkinë e Tiranës ka rritje të ndjeshmërisë gjinore në hartimin e politikave që përfshijnë buxhetin dhe shërbimet sociale.

Metodologjia: Në bashkëpunim me stafin e barazisë gjinore, në Bashkinë e Tiranës, është ndërtuar një listë e indikatorëve gjinorë, që do të shërbejë për monitorimin e buxhetit aktual dhe do të sigurojë rekomandime konkrete për buxhetin e ardhshëm afatmesëm të Bashkisë së Tiranës.

Këta indikatorë janë:

- Të dhëna për kategoritë në risk (a janë të dhënat e ndara sipas seksit)
- Të dhëna për përfituesit prej Shërbimeve sociale të planifikuara, sipas qendrave sociale komunitare (nuk ka të dhëna për numrin e përfituesve femra).
- Të dhëna për projektet e punësimit
- Të dhëna për trajtimin e rasteve të dhunës në familje
- Të dhëna për përfituesit e ndihmës ekonomike

Gjetjet e mëposhtme janë marrë nga analiza e buxhetit 2013 (plan + faktik) dhe 2014-2015 (plan) të Bashkisë Tiranë si dhe Shërbimet Sociale nën këndvështrimin gjinor. Më pas, nisur nga këto gjetje, si dhe gjetjet nga diskutimet me stafet e minibashkive dhe komunitetin, janë dhënë rekomandimet për përmirësimin e ndjeshmërisë gjinore të politikave, që përfshijnë buxhetin dhe shërbimet sociale.

4. Analizë, interpretim të dhënash

Bazuar në indikatorët e listës, më poshtë ata janë analizuar me radhë, duke i shoqëruar të dhënat edhe me paraqitjet grafike përkatëse.

Të dhëna për kategoritë në risk

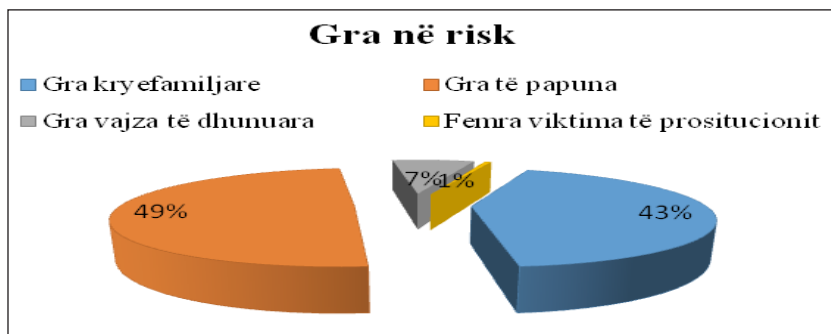
Bashkia Tiranë, në koordinimin me donator dhe organizata ofruese të shërbimeve sociale me bazë komunitare (partneriteti me donator), ofron shërbime për një sërë kategorish në risk.

Këto kategori në risk ndahen në: fëmijë në risk, të rinj në risk dhe gra në risk.

Prej kategorisë Gra në risk, në periudhën janar – qershor 2014, rezulton se: 6.040 është numri i grave kryefamiljare, 6.979 është numri i grave të papuna, 1.010 është numri i grave të dhunuara dhe 77 numri i femrave që janë viktima të prostitucionit.

Prej kategorisë Fëmijë në risk, në periudhën kohore janar-qershor 2014, rezulton se: 841 janë jetim biologjik, 280 janë fëmijët e rrugës, 430 janë fëmijë që braktisin shkollën dhe 24 fëmijë janë viktima të gjakmarrjes.

Prej kategorisë Të rinj në risk, në po këtë periudhë kohore, rezulton se: 4.997 janë të rinj të papunë, 221 janë të rinj viktima/përdorues droge dhe 141 janë të rinj me sjellje kriminale.

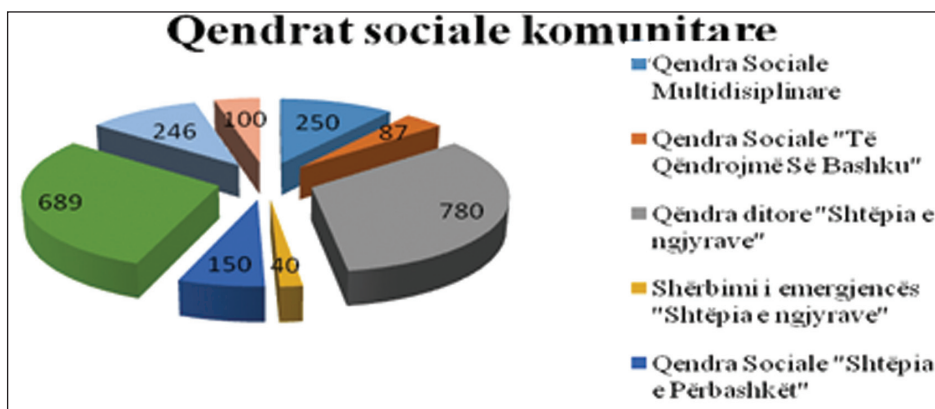
Të dhëna për përfituesit prej shërbimeve sociale të planifikuara sipas qendrave sociale komunitare

Në Bashkinë e Tiranës konstatojmë, se është rritur numri i fëmijëve në çerdhe dhe kopshte, si dhe i kujdestarëve në to. Sot raporti është 1 kujdestare me 6 fëmijë.

Gjithashtu, është rritur numri i qendrave sociale, por, sigurisht ka shumë për të bërë për përmirësimin e tyre. Ka gjithsej 7 qendra sociale komunitare dhe numri i përfituesve në total është 2.096.

Më poshtë, janë paraqitur të gjitha qendrat sociale komunitare, me numrin e përfituesve për secilën prej tyre. Vihet re se të dhënat që ekzistojnë nuk janë të ndara sipas gjinisë pra, nuk ka të dhëna për numrin e përfituesve femra më vete.

Ndërkohë ka edhe 246 nxënës + studentë të trajtuar me burse shteti, për vitin akademik 2013-2014.

Të dhëna për projektet e punësimit

Për sa i përket projekteve të punësimit, Bashkia e Tiranës është financues i Projektit: Portali i Punësimit. Deri në periudhën Janar-Dhjetor 2013 janë regjistruar në Portalin e Punësimit 1.270 punëkërkues të papunë, 21 kompani ofertuese dhe 832 oferta pune të ofruara nga bizneset. Dhoma e Tregtisë dhe Industrisë Tiranë është në rolin e bashkëpunëtorit në këtë projekt.

Të dhëna për trajtimin e rasteve të dhunës në familje

Lidhur me trajtimin e rasteve të dhunës në familje, gjatë periudhës Janar-Dhjetor 2014, zyra për barazinë gjinore në Bashkinë e Tiranës ka mbështetur 104 raste të dhunës në familje, në total. Ndërkohë, që ka problem me përcaktimin e vendndodhjes së grave të dhunuara.

Më poshtë, tabela e detajuar për llojet e trajtuara të rasteve të dhunës në familje:

Raste me Urdhër Mbrojtjeje/ Urdhër të Menjëhershëm Mbrojtjeje (UM/UMM)	37
Këshillim Psikologjik Ballë për Ballë	24
Bashkëpunim me Institucione të tjera qeveritare/joqeveritare	43
Totali	104

Vajzat dhe gratë që kanë përfituar këshillim psikologjik ballë për ballë (24 raste), kanë shfaqur nevojën për një mbështetje psikologjike, për shkak të shqetësimeve emocionale. Gjatë trajtimit të këtyre rasteve ka rezultuar, se shkak i keqësimit të gjendjes emocionale të tyre ka qenë marrëdhënia e dhunshme brenda familjes (burrë-grua, prind-fëmijë, nuse-vjehrrë etj.), gjendja shumë e vështirë ekonomike, papunësia, xhelozia, mospërshtatja e duhur me mjedisin rrethues, mentaliteti etj. Këtyre rasteve i është ofruar edhe informacioni i duhur mbi dhunën në familje dhe reagimin e koordinuar kundër dhunës në familje.

Gjatë mbështetjes së viktimave të dhunës në familje, ka qenë shumë i rëndësishëm bashkëpunimi me institucione të tjera, me të cilat Bashkia e Tiranës ka nënshkruar marrëveshje bashkëpunimi, për menaxhimin e koordinuar të rasteve të dhunës në familje, si: Drejtoria e Policisë, Gjykata e Rrethit Gjyqësor, Tiranë, Drejtoria Arsimore Rajonale, Zyra e Përmbaramit, Qendra për Zhvillim Komunitar “Sot për të Ardhmen” etj., me qëllim ofrimin sa më të plotë dhe komplementar të shërbimeve ndaj viktimave të dhunës në familje.

Të dhëna për përfituesit e ndihmës ekonomike

Tabela më poshtë jep të dhëna për numrin mesatar të familjeve që përfitojnë ndihmë ekonomike në qarkun e Tiranës, si dhe për llojin e ndihmës ekonomike gjatë tremujorit të katërt 2014.

Në Qarkun e Tiranës, gjatë tremujorit të katërt 2014, përfituan ndihmë ekonomike 6.485 familje. Tabelat më poshtë, japin të dhëna për:

- (1) numrin e familjeve që kanë përfituar ndihmë ekonomike të pjesshme dhe të plotë në Bashkinë dhe Komunitat e Qarkut Tiranë në këtë periudhë kohore, si dhe
- (2) Lloji i ndihmës ekonomike në 000/lekë

(1)

Qarku	Gjithsej	Ndihmë ekonomike e pjesshme			Ndihmë ekonomike e plotë		
		Gjithsej	Bashki	Komunë	Gjithsej	Bashki	Komunë
Tiranë	6485	1503	-	1503	4982	4236	746

(Burimi: Buletini Statistikor Tremujor, Instituti i Statistikave)

(2)

Qarku	Gjithsej	Ndihmë ekonomike e pjesshme			Ndihmë ekonomike e plotë		
		Gjithsej	Bashki	Komunë	Gjithsej	Bashki	Komunë
Tiranë	34368	5694	-	5694	28675	24973	3702

(Burimi: Buletini Statistikor Tremujor, Instituti i Statistikave)

Ndërkohë, rezultojnë se mungojnë të dhënat aktuale për trajtimin e familjeve me ndihmë ekonomike, në Bashkinë Tiranë, për arsye se disa minibashki e raportojnë, kurse disa të tjera jo.

Lidhur me përfituesit e ndihmës ekonomike, nga diskutimet me komunitetin, janë ngritur një sërë problemesh të cilat kërkojnë reflektim dhe zgjidhje. Këto probleme kanë të bëjnë me:

- Lënien jashtë skemës së ndihmës ekonomike të një numri të madh grash kryefamiljare

(rreth 200 të tilla vetëm në minibashkinë 2).Prej këtu lind nevoja e përmirësimit të sistemit të pikëzimit, për përfitimin e ndihmës ekonomike.

- Përfshirja në Programin e Ndihmës Ekonomike të grave viktime të dhunës në familje.
- Këtu: Ekziston një çështje problematike në lidhje me Urdhrin e Mbrojtjes, sepse shpesh në të nuk përcaktohen afate. Sipas ekspertëve në minibashkitë përkatëse, në momentin që mungon afati i përcaktuar në Urdhrin e Mbrojtjes, personi nuk mund të paguhet.
- Mungesa e konsultimit me administratorët socialë dhe specialistët përkatës në minibashki, në lidhje me programin e ri të shpërndarjes së Ndihmës Ekonomike.

Duhet theksuar dhe vlerësuar përvoja pozitive tek minibashkia 1, në të cilën është planifikuar një fond i veçantë për gratë në nevojë.

5. Konkluzione/ Rekomandime

Konkluzione:

- Procesi i hartimit të projekt buxheteve në nivel minibashkie është një proces i mbyllur, që ndodh brenda minibashkisë, dhe jo nëpërmjet diskutimeve apo konsultimeve me komunitetin.
- Bazuar tek takimet nëpër minibashki, një element i parë për t'u vënë në dukje është mungesa e njohurive për buxhetimin gjinor me pjesëmarrje, si dhe
- mungesa e procesit të buxhetimit me pjesëmarrje, e njohurive për kërkesat specifike të burrave dhe grave.
- Në ato minibashki kur dëgjesat publike kanë qenë një ndër objektivat për t'u realizuar, kjo nuk ka ndodhur.

Rekomandimet për Bashkinë e re Tiranë, sfidat:

- Në bazë të ndarjes së re territoriale, popullsia e Tiranës do jetë sa 1/3 e popullsisë së Shqipërisë, kjo do të thotë se bëhet i domosdoshëm buxhetimi gjinor.
- Ndarja sipas gjinisë të përfituesve të shërbimeve sociale nga fondet e vetë bashkisë, por edhe nga fondet e donatorëve.
- Ngritja institucionale e buxhetimit gjinor, në rregulloret apo kompetencat e ndarjeve të reja administrative të Bashkisë së re Tiranë.
- Vlerësimi i nevojave të shërbimeve sociale, sipas territoreve të reja dhe atyre ekzistuese, si pasojë e ndryshimit të problematikave të tyre. Forcimi i kapaciteteve mbi buxhetimin gjinor pranë njësive të reja administrative.
- Meqë në disa bashki funksionon buxhetimi gjinor, si: Vlorë, Sarandë, Elbasan mund të tërhiqet përvoja e tyre pozitive, për mënyrën se si janë alokuar fondet dhe nga janë gjetur ato.
- Duhet bërë më shumë për reklamimin e buxhetimit gjinor në shkollat e të gjitha niveleve.

Bibliografia

- INSTAT. (2014). Buletin statistikor tremujor Nr.4 (Komente e të dhëna statistikore). Marrë më Shtator 12, 2015, nga instat.gov.al: http://www.instat.gov.al/media/286862/buletini_statistikor_4_2014.pdf
- Këshilli i Ministrave. (2012). Vendim nr. 465, datë 18.07.2012, “Për integrimin gjinor në Programin Buxhetor Afatmesëm”. Këshilli i Ministrave, Ministria e Financave; Ministria e Punës, Çështjeve Sociale dhe Shanseve të Barabarta. Tiranë: QPZ.
- MF; MPÇSSHB. (2013). Udhëzues - Aneksi nr. 1 i Udhëzimit të Përbashkët nr. 21, dt. 21.06.2013. Ministria e Financave; Ministria e Punës, Çështjeve Sociale dhe Shanseve të Barabarta. Tiranë: QPZ.
- Ministria e Financave; Ministria e Punës, Çështjeve Sociale dhe Shanseve të Barabarta. (2013). Buxhetimi i përgjegjshëm gjinor në Programin Buxhetor Afatmesëm të Republikës së Shqipërisë. Marrë më Shtator 12, 2015, nga financa.gov.al: http://www.financa.gov.al/files/userfiles/Buxheti/Udhëzime/Udhëzime_për_buxhetin/Buxhetimi_Përgjegjshëm_Gjinor_në_PBA/Buxhetimi_Përgjegjshëm_Gjinor_në_PBA.pdf
- MPÇSSHB; MF. (2013). Udhëzimi nr. 21, datë 21.06.2013, “Për përcaktimin e procedurave për integrimin gjinor në programin buxhetor afatmesëm. Ministria e Punës, Çështjeve Sociale dhe Shanseve të Barabarta; Ministria e Financave. Tiranë: QPZ.